

ОЛЕКСАНДР ПІСЕЦЬКИЙ

У першому уряді ЗУНР, сформованому 9 листопада 1918 р., тобто за чотири дні до її офіційного проголошення, і заприсяженому наступного дня, посаду державного секретаря пошти і телеграфу обійняв Олександр Пісецький. Він увійшов в Раду державних секретарів як представник Української національно-демократичної партії (УНДП). Впродовж усього періоду існування республіки працював, налагоджуючи державну систему поштового і телефонно-телеграфного сполучення, готуючи для неї спеціалістів.

Малою батьківщиною О. Пісецького є село Котузів, нині Теревлянського району Тернопільської області. Тут він народився 27 вересня (9 жовтня – за новим стилем) 1869 р. Його батько – Купріян Пісецький – був священиком і мав у селі парафію. Коли Олександрю минуло дев'ять років, почав вчитися в гімназії у Бережанах. Та через кілька років у родину прийшло горе: помер батько. Тож згодом перевівся на навчання в гімназію у Ряшеві (нині Жешув, Польща), де ним опікувалися сестра матері Анна Завійовська та її чоловік Микола Дольницький.

Склавши матуру в гімназії, О. Пісецький переїхав у Львів і почав працювати на пошті. Водночас відвідував студії в університеті. Втім, невдовзі навчання довелося залишити через сімейні обставини. О. Пісецький одружився з вдовою-полькою, котра мала п'ятеро дітей, тож треба було передусім дбати про велику сім'ю. Шлюб виявився не вельми щасливим: своїх дітей у подружжя не було, через нього напруженими стали стосунки з родиною. Врешті-решт літні роки свого життя О. Пісецький провів самотнім.

Напередодні Першої світової війни він вже очолював Городоцьку поштову дільницю у Львові, входив до міської дирекції пошти. Разом із тим прилучився до громадської діяльності, брав участь у роботі різних українських товариств. Деякий час був членом Ширшого народного комітету УНДП.

Під час зайняття російськими військами Львова у вересні 1914 р. – червні 1915 р. перебував у місті. Опісля знову працював начальником поштової дільниці.

Призначення О. Пісецького державним секретарем пошти і телеграфу після Листопадового повстання 1918 р. у Львові було певною мірою закономірним, оскільки кращого й авторитетнішого фахівця-українця в цій сфері у той час годі було знайти. Ще до створення уряду він займався відновленням телефонного і телеграфного зв'язку міста з повітовими центрами, який був втрачений внаслідок боїв, що почалися. Та налагодити ефективну роботу поштової і телефонно-телеграфної служби за умов, коли тривали бойові дії, а урядники польської національності не визнавали української влади, фактично не було змоги.

Разом з керівництвом ЗУНР та українським військом О. Пісецький залишив 22 листопада 1918 р. Львів і прибув у Тернопіль. Його підпис стоїть під урядовим зверненням до галицьких українців, в якому містився заклик піднятися на збройний захист власної держави. “Бийте у дзвони на всенародну тривогу і кличте всіх своїх синів, чоловіків, братів під зброю на оборону свого життя перед убійною рукою ворога. Чим більше вас стане проти ворога, тим швидше перемога, тим ближче буде мир! ... До зброї за волю і землю!”, говорилося у цьому документі, що був опублікований 24 листопада 1918 р. в тернопільській газеті “Голос Поділля”. Був присутнім О. Пісецький на засіданнях уряду, що функціонував тоді у неповному складі.

У процесі розбудови держави і формування її структур на місцях зв'язок відігравав винятково важливе значення. Тож перед державним секретарем пошти і телеграфу ЗУНР стояло першочергове завдання забезпечити його безперервне функціонування. Зробити це було нелегко, адже існувало чимало суттєвих перешкод.

Насамперед під час утвердження української влади в повітах у листопаді-грудні 1918 р., що почасти супроводжувалося тимчасовим безвладдям і послабленням законності, були випадки пошкодження телеграфно-телефонних ліній. Це робили, як правило, місцеві жителі, зриваючи дроти і викопуючи стовпи. В зв'язку з цим довелося не лише відновлювати зруйновані лінії, а й вживати за допомогою військових підрозділів і жандармерії рішучих заходів щодо злочинних дій, аж до оголошення смертної карі.

Дуже злободенною була кадрова проблема. Австрійці та чехи масово покинули роботу на пошті й телеграфі і виїхали

на батьківщину, поляки ж переважно відмовлялися служити Українській державі. Якщо деякі з них й залишалися працювати, то не можна було допустити, щоб важлива урядова інформація, яка передавалася телефоном і телеграфом, потрапляла в руки супротивника. Сприятливим фактором було те, що працювала певна кількість українців – спеціалістів з поштово-телефонно-телеграфної справи, а також залишилися на своїх робочих місцях чи не всі службовці-євреї.

Уже в грудні 1918 р. О. Пісецький організував у Тернополі курси поштових працівників, телефоністок і телеграфісток. Надалі такі ж курси, на яких навчалися сотні дівчат, відкрились у Станиславові й кількох інших повітових містах ЗУНР. Це дало змогу забезпечити службу необхідними працівниками. Через кілька десятиліть Л. Цегельський, колишній секретар внутрішніх справ у першому уряді ЗУНР, у своїх споминах писав: “Секретар пошти, Пісецький, об’їздив Галичину, всюди налагодуючи поштово-телеграфно-телефонну комунікацію особисто”. Водночас керівник Державного секретаріату пошти і телеграфу був причетний до заснування школи військових телеграфістів, що почала діяти в Тернополі 20 грудня 1918 р. і першими курсантами якої стали 50 гімназистів.

О. Пісецький у складі уряду покинув Тернопіль 31 грудня 1918 р. Через два дні він брав участь як державний секретар в засіданні Української національної ради, що розпочала роботу в Станиславові. 4 січня 1919 р. С. Голубович сформував новий склад уряду ЗУНР. У ньому був створений єдиний Державний секретаріат шляхів, пошти і телеграфу (інша назва – Державний секретаріат комунікації), який очолив І. Мирон. У цьому секретаріаті О. Пісецький займався справами поштової і телефонно-телеграфної служби.

Роботи було багато і зроблено чимало. 10 січня 1919 р. прийнято урядове розпорядження про введення кур’єрської служби, що дало можливість налагодити швидкий і дієвий зв’язок між різними урядовими структурами, між центром і повітами. Відкрилися нові курси працівників пошти і телеграфу. Впроваджені нововведення на пошті, зокрема, дозволено оплачувати поштові послуги готівкою, виготовлені штемпелі з символікою ЗУНР. На телеграфі введено українську абетку. Були відремонтовані

старі і запрацювали нові телеграфічні апарати, а також придбані, насамперед для державних секретаріатів, новітні апарати Юза. Навесні 1919 р. поштова і телефонно-телеграфічна служба в ЗУНР функціонували вже загалом ефективно.

У середині липня 1919 р. О. Пісецький опинився разом з керівництвом республіки та Галицькою армією на Наддніпрянщині. Повернувся в Галичину наступного року. Після численних митарств, влаштованих польськими властями, отримав скромну посаду поштового службовця в містечку Грималів (нині смт Гримайлів Гусятинського району на Тернопільщині). Тут очолював місцеву “Просвіту”, а від 1926 р. – повітовий комітет УНДО. Активним був під час виборчих кампаній 1928, 1930 і 1935 рр. у Копичинецькому повіті, часто виступав на вічах. До речі, у громадській діяльності співпрацював з М. Мочульським, звісним літературознавцем, котрий до 1930 р. був у містечку нотарем.

Під час пацифікації восени 1930 р. О. Пісецького затримали і побили польські жандарми. Згодом власті перевели його на посаду поштового урядника в Хоростків (нині місто в Гусятинському районі). Там працював до виходу на пенсію.

Восени 1939 р., коли в Західну Україну вступила Червона армія та утвердилася радянська влада, переїхав у с. Зелене на Гусятинщині, де замешкав у сім’ї своєї сестри Марії. Останні роки жив самотньо і непомітно.

Помер у 1948 р. в Зеленому. Вражає такий факт: у день, коли 79-літнього О. Пісецького не стало, в його дім навідалися емдебісти. Очевидці стверджують, що вони хотіли заарештувати українського патріота. Вічний спочинок знайшов на місцевому цвинтарі у гробівці родини сестри.

Література: Хоркавий І. Міністр ЗУНР: До 123-річчя з дня народження О. Пісецького // Вісник Надзбруччя (Гусятин). – 1992. – 27 березня; Цегельський Л. Від легенди до правди: Спомини про події в Україні, зв’язані з Першим листопада 1918 р. – Львів, 2003; Дольницький О. Літопис роду Дольницьких. Документи, матеріали, спогади: генеалогічне дослідження. – Львів, 2004.

Петро Гуцал